

הפניאילון

תחנת עזה - הרגעים הנוראים ביותר של חי

כל הזמן חשבתי איך יודעו לי על השיחרור ועל החזרתי לישראל. כשעשו זאת, בא הכל במפתיע.

זה קרה ב־13 לחודש, כיום שלישי: העירו אותי שוב בארבע בבוקר, שלא כרגיל לאחרונה. שמעתי שהסוהר מסובב את הידית של הדלת. קפצתי מהמיטה, כדי לקחת כרגיל את דליהעור שכיפנית החדר, ולהריק אותו בבית־השימוש.

לחדר נכנס הסמל. הוא פנה אלי בגסות ואמר: "יאללה, מלבוש!" הייתי לבוש במכנסי־התעמלות, בלי חולצה. לבשתי את החולצה, ושוב לקחתי את הסיר מהפינה.

הסמל לא היה שבע־צדון. הוא סימן לי ביד להניח את הסיר וניסה להסביר לי יותר טוב: "יאללה, מלבוש וחלאס."

הרגשתי שהלב מתחיל לקפוץ אצלי מתחת לחולצה. התרגשתי מאוד. לא ידעתי מה עומד לקרות. חשבתי על הכל, רק לא על האפשרות של שיחרור.

פקודה זו פקודה: אירגנתי את הכל בשני רגעים, אספתי את החפצים לתוך התיק והתכוננתי בדרך. כל מה שלקחתי אתי מתברגיסה היה עכשיו בידי, פרט לשעון ולמצית המשובה, שנגנבו ממני בדרך מאיסמאעיליה לקאהיר. סוף כל סוף, חשבתי לעצמי, אורח זה אורח. צריך להשאיר מזכרות למארחים.

הסמל הלך קדימה, אני אחריה. הסתכלתי לאחור ואיחלתי לעצמי שלא אצטרך לחזור בדרך זו לעולם. הסמל הוביל אותי אל מחוץ לבית־הסוהר. מסביב היה שקט מוחלט. אפילו עבדאללה, שהיה מתעורר הראשון בכל בוקר ומתריד את הבית בשאגותיו, לא הספיק לצאת לחצר. רק טוסקה וזאקי הסתובבו בחצר, כשלשונותיהם מזילות ריר. הם הרגישו כנראה שאני עוזב, והתייחסו אלי יפה. הפעם אפילו לא התנפלו עלי.

יצאנו את השער. עברנו את שטח המהנה. לפני חדר המפקדה אמר לי הסמל: "עמוד! חכה לי כאן."

עמדתי וחיכיתי. מחדרו של הסרן הסודאני ביצבץ אור. שמעתי מבפנים את קולו ואמרה. הוא דיבר בטלפון בקול־יקולות. פעמים אחדות הזכיר את "ישראל" ואת "עזה".

התחלתי להבין שהיום הגדול הגיע. מתוך השיחה שנשמעת בבירור, בגלל השעה המוקדמת, הבנתי שמתכוננני לשחרר אותי. חשבתי שעוד כמה רגעים איקרא להתייבב בפני הסרן הסודאני, שיסביר לי את צורת השחרור לפרטיה. סעיתי.

כעבור עשרה רגעים ניגש אלי סמל בלתי־מוכר לי. הוא שאל אותי בעברית אם יש לי מטפחת. עניתי בשלילה. הוא הוציא מכיסו מטפחת, הסיר לי את המשפפים וקשר את העיניים.

התחלנו ללכת. לפי הכיוון הבנתי שאנו צועדים אל מחוץ למחנה. עברנו את השער הגדול, שכבר יצאתי אותו פעם בלחית אחמד טאחב, העלו אותי על מכונית שזיהייתה לפי קולה כטנדר, הושיבו משני צידי שני שומרים.

המכונית יצאה לדרך. למרות שעניני היו קשורות, הבחנתי עדיין בכיוון. שערתי בצדק שאנחנו נוסעים לכיוון תחנת־הרכבת. ואמנם, אחרי כמה דקות העצנו לתחנה. שמעתי בבירור את תנועת הרכבות וצפירות הקטרים.

לא הבנתי מדוע קשרו את עיני. לפני עשרה ימים נסעתי באותה דרך וביקרתי באותם מקומות, בעינים פקוחות.

בעין פקוחה על גדות התעלה

בתחנה ניגש אלי אדם שדיבר אנגלית. הוא שאל אותי אם יש ברצוני לשחות משהו. עניתי כחיוב. הביאו לי בקבוק קוקה קולה. הוא הביע בפני את צערו על שקשרו את עיני והצטדק: "פקודה זו פקודה".

הקול באנגלית רצה לדעת אם אני קצין. "קראתי בעתונות (המצרית) שאתה קצין!" הסביר. ניסיתי לברר לאן לוקחים אותי. באדיבות רבה הסביר שקיבל הוראה למסור אותי לידי סמל ושני חיילים, שיקחו אותי לעזה. דבריו עודדו אותי יותר ויותר: הסקתי מהם שהשיחה הטלפונית במחנה נסבה באמת על שיחרורי. לא היה לי ספק שאם מובילים אותי לעזה, הפירוש היחיד הוא שיחרור.

השעה היתה שש וחצי. מלחי ביקשו אותי להצטרף אליהם. נכנסנו לתוך תא אחת הרכבות שחנתה ליד הרציף. ישבנו בתא מיוחד לחיילים ולי. דובר־האנגלית נשאר בחוץ ליד החלון ושוחח עם מלחי. ניצלתי את ההזדמנות האחרונה וביקשתי ממנו שיאמר לחיילים המלחים להסיר את המטפחת מעיני ברגע הראשון בו יוכלו לעשות זאת. הוא הבטיח לעשות זאת מיד לכשנעזוב את קאהיר.

עכשיו הסבירו לי את מסלול הנסיעה: קאהיר, איסמאעיליה, קנטרה, אל־עריש, רפיח, עזה. הקטר צפר. הרכבת יצאה לדרך, כשאני מחכה בקוצר־רוח לרגע בו יורידו מעיני את המטפחת. מלחי עשו זאת אחרי איסמאעיליה. שוב ניתנה לי האפשרות להיות הישראלי הראשון הראוה, מאז 1948, את המדינה המצרית שממערב לסואץ.

עברנו את תעלת־סואץ בגשר־הענק ליד קנטרה. בתעלה שרר שקט מוחלט. לא יכולתי להבחין אף לא באונייה או ספינה אחת מתחניתי.

בקנטרה חבשו לי את העיניים שוב. ירדנו מהרכבת ונסחבתי אחרי מלחי כרבע שעה ברגל. הרגשתי שאנחנו חוצים את מסילת־הברזל בכמה מקומות.

אחרי הליכה קצרה נשאיתי לכד עם אחד ממלחי. השני, האחרים הלכו לסדר משהו אי־שם, אחרי חיכוך ארוך, בו הבחנתי. במילים "עזה" ו"ישראל".

הרגשתי שהמון מתקהל מסביבי. מרגע לרגע נהיה צפוף יותר. לא־טילאס התחילה הסביבה להתחמם: "יהודי! יהודי!" נשמעו הקריאות מכל צד, כשהן מלחח במבול שוטף של קללות. לא הצלחתי להבין מנין ידע כל ההמון הזה שאני יהודי ומישראל. אך איש לא התנפל עלי.

כשחזרו השנים האחרים, למשכנו ללכת. עברנו דרך שער ושם עמדנו. מישוה ניגש אלי ושאל לשמי. כשעניתי לו, שמעתי שהוא מבקש מהמלחים שלי פספורט. הבנתי מיד שאנחנו נמצאים בתחנת ביקורת־הגבולות שבין מצרים לרצועת־עזה. בעיני המצרים, עזה עודנה חוף־לארץ, ובני עזה זקוקים לפספורט כדי לבקר בקאהיר.

עלינו לרכבת אחת ויצאנו לכיוון עזה.

"בן־גוריון מת!"

רפני שנייביל, הדרך, הרגשתי שוב בהתקהלות כביבי. הפעם היה זה מחוץ לחלון, על הרציף. הייתי רגיל כבר לקללות ולצעקות שנשמעו מסביב. אפילו התחלתי כבר

להבחין מתי צועקים לי על מיבצע־סיני, ומתי מקללים סתם. בתא התישב לידי מישוה ופנה אלי בעברית. "אתה מדבר עברית?" לא יכולתי לראות אותו, אבל הבחנתי שהעברית שלו טובה מאד, יותר טובה מזו שכפי אחמד טאחב. רציית לדעת מנין הוא יודע עברית. "הייתי בארץ", הסביר לי הקול, "אל תפחד, אל תפחד", הוסיף מייד. "הם לא יעשו לך כלום!"

לא פחדתי. הרגשתי טוב מאד, מחוץ למטפחת על עיני, שהציקה לי מאד. ניצלתי את ההזדמנות שלידי יושב דובר־עברית, כדי לבקש ממנו להגיד לסמל להסיר ממני את המטפחת לכמה רגעים.

הסמל הסיר את המטפחת. ראיתי שלידי יושב שוטר צבאי מצרי, בעל שפם קטן וארבע שינייזבה בטור השיניים הקדימיות. או ראיתי גם שהמתקלהים מסביב לחלון הרכבת הם שוטרים צבאיים וחיילים. הם התנהגו בגסות, כשהם מצביעים עלי בידיהם ומקללים ללא הרף. אחד השוטרים אמר לי בעברית: "בן־גוריון מת!" אחד רצה לדעת: "אתה קצין?" השוטר שישב לידי החליט לעזור לי: "תגיד לו שאתה קצין. מה איכפת לך?"

מבחוץ המשיכו לשאול: "אתה קצין?" החלטתי להתנהג בהתאם לעצה שקיבלתי: "איווה (כן)!" עכשיו ידעתי כבר מה לענות. כששאלו אותי שוב, עשיתי סימן שאני סרן והצבעתי בשלוש אצבעות על הכתף.

התחלתי לשוחח עם שכני בעברית. שאלתי אותו מנין יודעים אלה שבחוץ מי אני. הוא הסביר לי שכל עתוני קאהיר, וגם תחנת־השידור, הודיעו על מעצרי, ושאני קצין ישראלי. "זה לא נורא", ניסה השכן להרגיע אותי.

במשך הנסיעה כבר ידעתי יותר על שכני לנסיעה. הוא סיפר לי שתפקידו כשוטר צבאי

נשיקה של אהבה מוכיחה שאם זו אם. לא היה איכפת לה שלא הייתי מגווח, ושלא התרחצתי כבר 24 יום. היא רצתה לשלוח אותי ישר לרופא. לבדיקה.

הוא לשמור על הסדר ברכבת־הנוסעת לעזה. הוא עוסק בבדיקת הדרכונים והתעודות של כל מי שיוצא את מצרים ל"פלסטין".

ביקשתי שיספר לי את קורות חייו. הוא נענה ברצון. "לפני מלחמת 1948 הייתי תושב ראשון־לציון, היתה לי חלקת־אדמה, בית ואיטליו. הייתי קצב. יש לי שם חברים טובים. אני מבקש ממך למסור להם דרישת שלום."

שאלתי מה שמותיהם של אלה שהוא רוצה למסור להם ד"ש. "יוסף סולימאן ואחיו", אמר השוטר. את שמו שלו לא אמר לי.

להרוג תימנים ודרוזים

הרכבת לעזה שונה בתכלית השינוי מזו שנסעתי בה מקאהיר לקנטרה. במקום ספסלי־העור המרופדים היטב, ישבנו על ספסלי־עץ קשים ומלוכלכים.

בפנים הרכבת שררה מהומה נוראה. המון נוסעים, בלבוש עני ומרופט, משפחות שלמות על טפן ונשותיהן, עם עשרות חבילות פרוצות, מילאו את הקרונות, כשכל אחד מבני המשפחה מדבר אל רעהו בשאגות מתרידות־אוזניים.

קהל־הנוסעים היה מורכב רובו ככולו מפליטים פלסטיניים, שחזרו לעזה ממצריים. פליטים אלה ברחו מהרצועה בזמן הכיבוש הישראלי, החזרו עכשיו בידי השלטונות המצריים.

שני המלחים שלי התכוננו לארוחה. הם הוציאו פיתה גדולה ועגולה מתוך הצרור שהביא אתם, מרחו אותה במרקחת טומטום ובוטנים, והושיטוה לי.

השוטר מראשון־לציון התנדב להיות האפוסטרופוס שלי. לפתע הוא פנה אלי והציע באדיבות: "אני אדבר אתם", הוא הראה לעבר המלחים שלי, "שלא יהרגו אותך!" הסברתי לו שעד כמה שאני יודע, קיבלו המלחים שלי הוראה מפורשת לא לגעת בי לרעה.

השוטר פנה למלווים שלי בעברית. "אמרתי להם שאתה ממשפחה אשכנזית", הסביר לי. "משפחה אשכנזית היא משפחה טובה. אילו היית תימני או דרוזי, היו הורגים אותך וחותרים אותך לחתיכות."

ההסבר הרגיע אותי. בפעם הראשונה הרגשתי טוב מפני שאני אשכנזי. עד עכשיו היו לי רגשי־נחיתות.

"אני אשאל אותך שאלה", אמר השוטר, "האם אתם היהודים סכימיו לשלום כזה: שעבדו אל־נצצר יהיה מלך של כל מדינות ערב וגם מדינת ישראל?"

לא ידעתי מה לענות. ניסיתי להיפטר ממנו: "אני אגיד לך. כבר חמישה חודשים שלא הייתי בישראל. כשאחזור לארץ, אני אברר."

בינתיים התקדמנו כברת־דרך הגונה. מבעד לחלון התחלתי להבחין בנוף המוכר של מדבר סיני. מימין ומשמאל ראיתי עמודי טלפון עקומים ושבורים, שחוטטים קרועים מתולדליב מהם לאדמה. לאורך המסילה אפשר היה להבחין בקלות בפיוצאים רבים, בפסים ססועים־ובצמחות שהוצאו מכלל פעולה.

מפעם לפעם חלפנו על פני מחנות עבודה של פועלים ממשלתיים שעסקו, כנראה, בתיקון